

- мати розвинене почуття нового, інноваційного, здатність до продукування ідей, схильність до ризик-менеджменту та експерименту;
- бути носієм продукованих у своїй художньо-технічній проєктній навчальній діяльності вітчизняної і європейської культури і традицій, уміти вести продуктивний діалог із представниками матеріальної культури Євросоюзу;
- мати власне розуміння сенсу кожного з об'єктів художньо-технічного проєктування на етапах вивчення проєктної ситуації, проєктної пропозиції, проєктного рішення, що вивчаються; здатність діяти у ситуаціях невизначеності, вступати у діалог та відстоювати свою обґрунтовану художньо-проєктну позицію;
- вміти поставити навчальну проєктно-технологічну мету у технологічній освіті, проєктно-технологічній діяльності, скласти план її досягнення, виконати план, використовуючи оптимальні для наявних умов способи та засоби, отримати та усвідомити свій результат, порівняти його з іншими аналогічними результатами, зробити рефлексію та самооцінку своєї діяльності;
- володіти евристичними методами та способами навчальної художньо-технічної проєктної діяльності: методами прогнозу, формулювання гіпотез, конструювання закономірностей, побудови теорій формотворення, образотворення об'єктів художнього проєктування; використовувати у пізнанні інтуїцію та інсайт; вміти вибирати методи пізнання, адекватні для об'єкту художньо-технічного проєктування, бачити знайоме в незнайомому та навпаки, здатність знаходити різні ракурси вирішення художньо-технічних проєктних та проєктно-технологічних проблем.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПІДРУЧНИКІВ ХІМІЇ ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Величко Людмила,

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

lvel@ukr.net

Формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови визначено як ціннісні орієнтири освіти у Державному стандарті базової середньої освіти (Державний стандарт, 2020). Компетентнісне спрямування природничо-наукової галузі згідно з концепцією Нової української школи (Нова українська школа, 2016), передбачає формування ціннісного ставлення учнів до навколишнього світу з його можливими викликами, до яких нині додалася реальна загроза життю і здоров'ю людей. Розроблення модельних навчальних програм і но-

вих підручників надає шанс врахувати виклики, пов'язані з наслідками загарбницької війни, розв'язаної росією.

Ми розглядаємо можливості оновлення підручників у двох аспектах: безпека життєдіяльності й українознавче спрямування змісту.

Підручники, навчальні посібники, дидактичні матеріали значною мірою можуть взяти на себе функцію інформування про небезпечні хімічні сполуки і процеси, що мають місце під час воєнних дій, і зорієнтувати учнів на посильні для них заходи послаблення чи уникнення впливу шкідливих речовин (Величко, 2022b). Поінформованість щодо наслідків для довкілля загалом стає чинником виживання в реальних умовах екологічних ризиків, оскільки останні мають переважно хімічний характер (Величко, 2022a).

Оновлення предметного змісту підручників, стосується, окрім безпеки життєдіяльності, його українознавчого спрямування. Деїдеологізація змісту освіти, реалізована після відновлення незалежності України, виявилася неповною, оскільки російська ідеологія не була викорінена. Зокрема, йдеться про інтерпретацію фактів з історії хімічної науки і виробництва, передусім висвітлення російської науки як ніби домінантної у світі, натомість розкриття ролі українських учених, яка замовчувалась у советські часи, і привернення уваги до постатей, які не згадувалися не через їхню посередність, а тому, що ми мало знали про діяльність цих науковців і через це не шанували їх. Виявляється, багато вчених і винахідників, яких представляли в підручниках як російських, мають українське коріння або творили на теренах України, у вітчизняному науковому середовищі.

До прикладу, нагадаємо, що історія російської хімічної науки ведеться від М. Ломоносова, засновника кількох галузей і виробництв у росії, згаданого в усіх без винятку українських підручниках хімії, однак практично невідомого в історії світової науки. На протигагу цьому діячеві імперської доби постає багатогранна особистість Василя Назаровича Каразіна (1773–1842), вітчизняного ученого, винахідника, просвітителя, громадського діяча. Він ініціював відкриття Харківського університету (1805 р.), заснував Філотехнічне Товариство, завданням якого було поширення досягнень науки і технології. Автор відкриттів у різних галузях природознавства; обґрунтував ідеї парового двигуна і парового опалення, реалізовані, на жаль за кордоном; організував хімічну лабораторію, надаючи хімії першорядного значення; вперше у світі отримав штучний алмаз. В. Каразін був новатором у багатьох сферах – від створення Міністерства народної освіти до досліджень із метеорології, ґрунтознавства, виготовлення мила і свічок, будівельних матеріалів. Діяльність цієї видатної людини варта згадування у підручниках із різних предметів, не лише природничих.

Наповнення нових підручників українознавчим змістом відповідає суспільному запиту на формування компетентної особистості, патріотично налаштованої, переконаної в силі духу і творчому потенціалі українського народу. Обізнаність зі внеском нашого народу в цивілізаційний розвиток, здатність оцінити цей внесок і пишатися ним посилює ціннісний складник ключових і предметних компетентностей учнів.

Використані джерела

Величко, Л. (2022а). Актуальні екологічні проблеми у шкільному курсі хімії. Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті: зб. матеріалів XIV Міжнар. наук.-практ. онлайн-інтернет конф. Кропивницький. 99–100.

Величко, Л. П. (2022б). Навчальні матеріали з хімії в контексті воєнного стану. Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу: збірник тез доповідей. Київ. 95–96.

Державний стандарт базової середньої освіти. (2020). Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.

Нова українська школа: основи Стандарту освіти (2016). Львів.

ФІЛОСОФІЯ КУРІКУЛУМУ З ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ДЛЯ УЧНІВСТВА З МІГРАЦІЙНОЮ БІОГРАФІЄЮ В РЕСПУБЛІЦІ КІПР

Восвутко Наталя,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та освіти,
Маріупольський державний університет,
м. Маріуполь, Україна

Восвітньому середовищі Кіпру на позначення загального планування серії уроків грецької мови як державної для іншомовних учнів і, зокрема, способу, у який зміст цих уроків перетворюється на керівництво для викладання та навчання, з метою досягнення запланованих результатів навчання, застосовується термін «навчальна програма грецької як другої мови» або «навчальна програма другої мови» (Αναλυτικό Πρόγραμμα Σλοιδών για την Δεύτερη Γλώσσα, 2020, с.7).

«Друга мова» – це будь-яка додаткова, офіційна або соціально домінуюча мова, яка використовується для навчання, роботи та інших важливих цілей, окрім рідної (Saville-Troike, 2006, с. 34). Для учнівства із досвідом іммігрантства або біженства грецька мова може бути третьою чи навіть четвертою мовою, яку вони вивчають. Навчальна програма другої мови (НПМ2) формує свій зміст відповідно до зовнішніх стандартів і наявної соціально-культурної, політичної та освітньої ситуації на Кіпрі та структурує її в план ефективного викладання та навчання. Тому це не просто перелік силабусів, предметних областей, основних елементів або навичок, а скоріше, дорожня карта того, як можна досягти бажаних результатів навчання за конкретних обставин.

«Навчальна програма другої мови. Дошкільна, початкова, середня загальна, середня технічна і професійна освіта та підготовка на Кіпрі» (2020) є першим офіційним курікулумом на Кіпрі з викладання грецької як другої мови. Вона завершує роботу, розпочату в попередні роки, спрямовану на зміцнення навичок володіння грецької